(הקדמת תיקוני זוהר ז, ב) אַל תִּקְרֵי יָדֶךָ אֶלָּא פּוֹתֵחַ אֶת יוּדִי״ךְ, וְהֵם שְׁנֵי יוּדִי״ן שֶׁל יאהדונה״י. וְהַכַּוָּנָה בָּזֶה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אוֹמֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל פָּסוּק זֶה, אַף שֶׁכְּלַפֵּי חוּץ נִרְאֶה שֶׁמְּכַוֵּן לְצָרְכּוֹ עַצְמוֹ וּמְבַקֵּשׁ עַל פַּרְנָסָתוֹ, אַךְ הָאֱמֶת כִּי מְכַוֵּן בָּזֶה גַּם לִכְבוֹד שָׁמַיִם, שֶׁמְּשַׁלֵּב הַשֵּׁמוֹת הוי״ה וְאדנ״י בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וּמְכַוֵּן לְאוֹקְמָא שְׁכִינְתָּא, כֵּיוָן שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצַעַר שְׁכִינָה מַה אוֹמֶרֶת וְכוּ׳ (סנהדרין מו, א).

יִתֵּן ה׳, שֶׁנִּזְכֶּה תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל עַל כְּבוֹד שָׁמַיִם, וּלְקָרֵב בָּזֶה הַגְּאֻלָּה, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וַיִּשְׁלַח

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו (לב, יב).

יֵ״שׁ לְדַקְדֵּק, מַהוּ ׳מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו׳ דְּלִכְאוֹרָה זֶהוּ שְׁפַת יֶתֶר, וְהָיָה לוֹ לוֹמַר ׳מִיַּד עֵשָׂו אָחִי׳ (וכיוצא בזה הקשה באור החיים). עוֹד יֵ״שׁ לְהָבִין, מַה מַּשְׁמָעוּת הַלָּשׁוֹן ׳מִיָּד׳, וְהָיָה לוֹ לוֹמַר ׳הַצִּילֵנִי מֵאָחִי עֵשָׂו׳.

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ הַכָּתוּב, עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה עו, ה), הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו, הַצֵּל אֶת בָּנַי לֶעָתִיד לָבֹא מִיַּד בְּנֵי בָנָיו [שֶׁל עֵשָׂו], שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם מִכּוֹחוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

יעקב אבינו התפלל על הדורות הבאים שיזכו להבדל מהאומות

וְאֶפְשָׁר לוֹמַר בְּדֶרֶךְ זֶה, דְּהִנֵּה יָדוּעַ כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַגָּלוּת עוֹמְדִים חַס וְשָׁלוֹם בְּדַרְגָּה נְמוּכָה בְּיוֹתֵר, וְאִם כֵּן בְּאֵיזֶה זְכוּת יִזְכּוּ לִגְאֻלָּה, אוּלָם מַה שֶּׁבְּכָל כּוֹחָם גּוֹדְרִים אֶת עַצְמָם לְבַדֵּל מִדַּרְכֵי הַגּוֹיִים, וּדְבֵקִים בְּמָסֹרֶת אֲבוֹתָם, זֹאת הַזְּכוּת עוֹמֶדֶת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁכַּת הַגָּלוּת, אַף אִם חַס וְשָׁלוֹם יִדְלוּ מְאֹד וְיִתְמַעֲטוּ זְכוּיוֹתֵיהֶם, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכּוּ לִגְאֻלָּה.

וְהִנֵּה זְכוּת זוֹ עוֹמֶדֶת לְיִשְׂרָאֵל מִכֹּחַ תְּפִלַּת יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם ״הַצִּילֵנִי נָא״ וְגוֹ׳, וּכְדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּרִים, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִתְפַּלֵּל בָּזֶה עַל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, וְהֵיטִיב עַל הַדּוֹרוֹת הַנִּמּוּכִים, וְרָאָה אֵיךְ יִדְלוּ מְאֹד, עַל כֵּן בִּקֵּשׁ וְהִתְחַנֵּן מְאֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ׳הַצִּילֵנִי נָא׳, וּכְמַאֲמַר חֲזַ״ל (ברכות ט, א) אֵין ׳נָא׳ אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, שֶׁיַּצִּיל אֶת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל וְיִגְאַל אוֹתָם מִן הַגָּלוּת. וּבָזֶה יוּבַן מַה שֶּׁכָּפַל וְאָמַר ׳מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו׳, דִּבְאָמְרוֹ ׳מִיַּד אָחִי׳ בִּקֵּשׁ עַל הַצָּלַת יַעֲקֹב עַצְמוֹ בִּשְׁעָתוֹ, וּבְאָמְרוֹ ׳מִיַּד עֵשָׂו׳ בִּקֵּשׁ עַל הַצָּלַת הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים.

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁרָמַז עִנְיָן זֶה בְּתֵבַת ׳מִיַּד׳, שֶׁהוּא עִנְיַן ׳רְשׁוּת׳, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא, כו) ״וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ״, דְּהַיְנוּ מֵרְשׁוּתוֹ. וְהוּא שֶׁבִּקֵּשׁ יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַצִּילָם ׳מִיַּד׳ עֵשָׂו, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּגְאַל אוֹתָם וְיַקְחֵם מֵרְשׁוּת אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּתוֹכָהּ, כִּי זֶה גּוּפָא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר עַל זֶה מוֹסְרִים נַפְשָׁם בַּגָּלוּת, שֶׁלֹּא לְהִתְעָרֵב בָּהֶם. וּבָזֶה גַּם יֵשׁ לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּר, ׳הַצֵּל אֶת בָּנַי לֶעָתִיד לָבוֹא׳ וְכוּ׳, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִתְפַּלֵּל עַל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁיִּזְכּוּ לִנָּצֵל מִיַּד וּמֵרְשׁוּת בְּנֵי בָנָיו שֶׁל עֵשָׂו, בִּזְכוּת זֶה גּוּפָא שֶׁגּוֹדְרִים עַצְמָם מֵרְשׁוּת אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

וּבָזֶה יוּבְנוּ דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (בראשית רבה עז, א) עַל הַפָּסוּק (לב, כה) ״וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ״, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ (ישעיהו ב, יז) ״וְנִשְׂגַּב ה׳ לְבַדּוֹ״, אַף יַעֲקֹב ״וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ״. וְהִקְשׁוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים (עיין בדגל מחנה אפרים, ישמח משה), מַה הַשַּׁיָּכוּת וְדִמְיוֹן שֶׁבֵּין הַמִּקְרָאוֹת וְנִשְׂגַּב ה׳ וְגוֹ׳ לְוַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב. אַךְ לְפִי דַּרְכֵּנוּ יֵשׁ לוֹמַר, כִּי בִּזְכוּת זֶה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַמְכֻנִּים ׳יַעֲקֹב׳ חֶבֶל נַחֲלָתוֹ הֵם בִּבְחִינַת ׳לְבַדּוֹ׳, דְּהַיְנוּ שֶׁגּוֹדְרִים עַצְמָם בַּגָּלוּת מִדַּרְכֵי הַגּוֹיִם, וְהֵם בְּיַד וּבִרְשׁוּת עַצְמָם, עַל כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁיִּדְלוּ מְאֹד, מִכָּל מָקוֹם זְכוּת זֹאת תַּעֲמֹד לָהֶם שֶׁעַל יָדָהּ יִזְכּוּ לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁאָז יִקַּיֵּם ״וְנִשְׂגַּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא״.

יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּזְכֶּה בִּמְהֵרָה לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו (לב, יב).

יֵשׁ לְדַקְדֵּק, מַהוּ יִתּוּר הַלָּשׁוֹן ׳מִיַּד אָחִי׳.

וּבְבַעַל הַטּוּרִים אִיתָא, ׳הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד׳, רָאשֵׁי תֵּבוֹת ׳הָמָן׳, רֶמֶז לְהָמָן שֶׁיָּצָא לְהַכּוֹת אֵם עַל בָּנִים, כִּדְכְתִיב (אסתר ג, יג) ״טַף וְנָשִׁים״. וְיֵשׁ לְהָבִין, דַּהֲרֵי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וּמַה הָעִנְיָן שֶׁנִּרְמַז בַּכָּתוּב כָּאן בְּעִנְיַן עֵשָׂו, דַּוְקָא גִּזְרַת הָמָן.

עוֹד נַקְדִּים מַה דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא (ברכות ד, א) וְהוּבָא בְּרַשׁ״י וּבַמְפָרְשִׁים, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי רָמֵי, כְּתִיב (בראשית כח, טו) ״וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ״, וּכְתִיב (לב, ח) ״וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד״ [וְקָשֶׁה מַדּוּעַ הָיָה יָרֵא אַחַר שֶׁהִבְטִיחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁמְרוֹ], אָמַר שֶׁמָּא יִגְרֹם הַחֵטְא. וְצָרִיךְ בֵּאוּר, הֲלֹא קֻשְׁיַת הַגְּמָרָא עַדַיִן בְּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת, דְּמֵאַחַר שֶׁהִבְטִיחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ [וּבֵאֲרוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים (ערבי נחל, תפארת שלמה) כִּי יַעֲקֹב הָיָה יָרֵא מִטָּמְאַת לָבָן הָאֲרַמִּי שֶׁלֹּא יַחֲטִיאֵנוּ בַּעֲבֵרָה וּבְקֵשׁ שֶׁיִּשָּׁאֵר בִּקְדֻשָּׁתוֹ,

וְעַל זֶה הֻבְטַח וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא יֵאֵרַע חֵטְא עַל יָדוֹ], הָיָה לוֹ לִבְטֹחַ גַּם שֶׁלֹּא יִגְרֹם הַחֵטְא, וְתִתְקַיֵּם הַבְטָחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל אֹפֶן, וּמַה הָיָה מוֹרָאוֹ.

יעקב נתיירא שמא מחמת השלוה בגלות יתחברו ישראל עם האומות

וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּדֶרֶךְ זֶה, וְהוּא עַל פִּי הַנּוֹדָע, דְּיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי מַצָּבִים בַּגָּלוּת, הָאֶחָד הוּא כְּשֶׁהָאֻמּוֹת מְשַׁעְבְּדִים אוֹתָנוּ בְּצָרוֹת וּבַעֲבוֹדָה קָשָׁה, וּכְמוֹ בְּגָלוּת מִצְרַיִם. וְהַשֵּׁנִית, הִיא מַצָּב שֶׁל גָּלוּת שֶׁבָּהּ אָמְנָם נִמְצָאִים בֵּין הַגּוֹיִים, אֲבָל הֵם מְטִיבִים עִמָּנוּ אֶת אוֹתָם הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר הֵם מְטִיבִים עִם שְׁאָר הָעַמִּים, וּבְגָלוּת זוֹ אֵין קְשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד. וְהַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם הוּא בָּזֶה, כִּי בְּאֹם הַגָּלוּת הוּא בְּקְשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד, אֲזַי כַּאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ, בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּמִתְקַיֵּם "וַיֶּאֱנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים" וְגוֹ' (שמות ב, כג), כִּבְגָלוּת מִצְרַיִם. וְאָז מַצַּב הָרוּחָנִיּוּת הוּא טוֹב, וְהַמָּה מְאֻחָדִים וּמְצֻיָּנִים, וּמַחֲזִיקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת. אֲבָל כְּשֶׁהַגָּלוּת הִיא בְּאֹפֶן הַשֵּׁנִי שֶׁאֵין לָנוּ קְשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד, אֲזַי חַס וְשָׁלוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַתְחִילִים לְהִתְעָרֵב בֵּין הַגּוֹיִים, כְּדִכְתִיב (תהלים קו, לא) "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם", וּפוֹרְצִים גִּדְרֵי הַדָּת. וְכַאֲשֶׁר בָּאֶמֶת אָנוּ רוֹאִים בִּזְמַנֵּנוּ, בִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ רְוָחָה לְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אֲזַי מַתְחִילִים לְהִתְעָרֵב בֵּין הַגּוֹיִים וְהוֹלְכִים בְּמִנְהֲגֵיהֶם.

וְזֶה יִתְבָּאֵר תְּפִלַּת יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁלֹּא הָיָה יָרֵא מֵעֵצֶם הַמִּלְחָמָה עִם עֵשָׂו, כִּי בְּזֶה בָּטַח עַל הַבְטָחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא תְּפִלַּת יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְתָה עַל הַגָּלוּת הָעֲתִידָה, [כִּי תְּפִלַּת יַעֲקֹב הָיְתָה לְדוֹרוֹת כִּמְבֹאָר לְעֵיל (בריש הפרשה) בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ, וּבָרַמְבַּ"ן (לב, ט) כָּתַב, כִּי גַּם לְדוֹרוֹת תִּרְמוֹז זֹאת הַפָּרָשָׁה. וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ הָרֹא"שׁ וְרַבֵּינוּ בְּחַיֵּי וּבְפָנִים יָפוֹת (פרשת שופטים) שֶׁפֵּרְשׁוּ לְפִי דַּרְכָּם, דִּתְפִלַּת יַעֲקֹב לֹא הָיְתָה עֲבוּר עַצְמוֹ שֶׁהֲרֵי הִבְטִיחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא עֲבוּר בָּנָיו, אוֹ עֲבוּר הַמַּחֲנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה] שֶׁהָיָה יָרֵא מֵהַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַגָּלוּת הַנִּזְכֶּרֶת, שֶׁיִּהְיוּ עֵשָׂו וּבְנֵי בָנָיו עִם יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם, וְעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁיָּבוֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִתְעָרֵב בָּהֶם וְלִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ 'הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי', שֶׁיַּצִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל מִזֹּאת הַגָּלוּת כְּשֶׁעֵשָׂו הוּא בִּבְחִינַת 'אָחִי', הַיְנוּ שֶׁיִּהְיוּ הָאֻמּוֹת עִמָּם בְּאַחֲוָה וּבְשָׁלוֹם, וְגַם הַלָּשׁוֹן 'נָא' רוֹמֵז לְכָךְ שֶׁיְּדַבְּרוּ בְּנֵי עֵשָׂו אֲלֵיהֶם בְּרַכּוֹת וּבְאַחֲוָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ ז"ל 'שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁמָּא יִגְרֹם הַחֵטְא', הַיְנוּ שֶׁמָּא הַשָּׁלוֹם וְהַשַּׁלְוָה שֶׁיִּהְיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת יִגְרְמוּ לַחֵטְא, שֶׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַחֲוָה וְהִתְקָרְבוּת, יִתְעָרְבוּ בֵּינֵיהֶם וְיִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם.

וְזֶה הָעִנְיָן מָצִינוּ בִּימֵי מָרְדְּכַי, דְּהִנֵּה אִיתָא בַּגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת מְגִלָּה (דף יב, א), מִפְּנֵי מָה נִתְחַיְּבוּ שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ

הַדּוֹר כְּלָיָה, מִפְּנֵי שֶׁנֶּהֱנוּ מִסְּעוּדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע. וּלְכְאוֹרָה עֲדַיִן קָשֶׁה מְאֹד, הַאִם מִפְּנֵי עָוֹן זֶה שֶׁהוּא אֵינֶנּוּ חֵטְא חָמוּר כָּל כָּךְ, בְּשֶׁל זֶה נִגְזַר עֲלֵיהֶם עֹנֶשׁ מִיתָה חֲמוּרָה. אַךְ יֵשׁ לוֹמַר, דְּמַה שֶּׁנִּתְחַיְּבוּ כְּלָיָה הָיָה מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה אָז אַחְוָה בֵּין הַיְּהוּדִים לְעַמֵּי הָאָרֶץ, אֲשֶׁר מִתּוֹךְ כָּךְ הֶחְנִיפוּ לָהֶם, וּבָאוּ לְאוֹתָהּ סְעוּדָה וְנֶהֱנוּ מִמֶּנָּה, וּמִפְּנֵי זֶה נִתְחַיְּבוּ שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה, כִּי בְּאֹפֶן זֶה מִמֵּילָא מִתְעָרְבִים בֵּין הַגּוֹיִים, וְהַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֵשָׂו כָּךְ וּלְמָחָר אוֹמֵר לוֹ עֵשָׂו כָּךְ עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ עֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה (שבת קה, א).

וּבָזֶה יֵשׁ לְהָבִין כַּוָּנַת בַּעַל הַטּוּרִים, שֶׁ'הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד' רָאשֵׁי תֵּבוֹת הָמָן, דְּעַל פִּי מַה שֶּׁפֵּרַשְׁנוּ יֵשׁ דִּמְיוֹן בֵּין מַעֲשֵׂה הָמָן לְעִנְיַן מַה שֶּׁהִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְהַצִּילוֹ מִפְּנֵי עֵשָׂו, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁלְוָה בֵּין הָעַמִּים לֹא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם.

וְנוֹדַע דַּרְכּוֹ שֶׁל **כ"ק אאמו"ר זצללה"ה** אֲשֶׁר הָיָה תָּמִיד מַרְבֶּה לְדַבֵּר עַל חֹמֶר עִנְיָן זֶה, כַּמָּה יֵשׁ לְהִתְרַחֵק מִמִּנְהֲגֵיהֶם שֶׁל הַגּוֹיִים אֲפִלּוּ בְּדְבָרִים הַקְּטַנִּים וְהַדַּקִּים. וְאַחַר שֶׁבֵּאַרְנוּ אֶת גֹּדֶל הַפְּגָם בָּזֶה, כִּי גֹּדֶל קְשִׁי הַגָּלוּת תָּלוּי בָּזֶה, לָכֵן צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מֶרְחָק רַב, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה בִּמְהֵרָה לְקוֹל מְבַשֵּׂר, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ (לב, כה).

אָמְרוּ חַז"ל (חולין צא, א), אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר עַל פַּכִּין קְטַנִּים, מִכָּאן לַצַּדִּיקִים שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶם מָמוֹנָם יוֹתֵר מִגּוּפָם. וְהַדְּבָרִים כִּפְשׁוּטָם צְרִיכִים הֲבָנָה, הֵיאַךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר אֵצֶל הַצַּדִּיקִים בִּכְלָל שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶם מָמוֹנָם, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁתְּמוּהַּ לוֹמַר שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִגּוּפָם.

עוֹד אָמְרוּ זַ"ל (שם), רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִדְמָה לוֹ [שָׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְיַעֲקֹב], רַב שְׁמוּאֵל בַּר אַחָא אָמַר, כְּתַלְמִיד חָכָם נִדְמָה לוֹ. וְצָרִיךְ לְהָבִין מַהִי כַּוָּנַת חַז"ל בָּזֶה, דְּמַאי נָפְקָא מִנָּהּ אִם הָיָה נִדְמֶה לוֹ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ כְּתַלְמִיד חָכָם.

עוֹד אָמְרוּ זַ"ל (שם), בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ, מְלַמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אֲבַק מַרְגְּלוֹתָם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְיֵשׁ לְהָבִין דִּבְרֵי חֲכָמִים וְחִידָתָם.

'אבק הרגליים' רומז על בחינת עבודה זרה של 'כוחי ועוצם ידי'

וְאֶפְשָׁר לְבָאֵר, עַל פִּי דִּבְרֵי קוֹדֶשׁ מֵאֵת כ"ק זְקֵנִי בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ **תּוֹלְדוֹת אָדָם**, עַל הַפָּסוּק בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא (יח, ד) "וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם", וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י זַ"ל, כַּסָּבוּר שֶׁהֵם עַרְבִיִּים שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לַאֲבַק רַגְלֵיהֶם, וְהִקְפִּיד שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס עֲבוֹדַת אֱלִילִים לְבֵיתוֹ. וְהוּא תָּמוּהַּ, אֵיךְ יִתָּכֵן מִין עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכָּזֶה לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת לַאֲבַק רַגְלֵיהֶם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ. וּבֵאֵר בָּזֶה, דְּהִנֵּה זֶהוּ כְּלָל גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁנִּדַּע כִּי הַכֹּל

מְכוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְבַל נֹאמַר בִּלְבָבֵנוּ "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", וְזֶהוּ יְסוֹד הָאֱמוּנָה, לְהַכִּיר שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוּא הָעוֹשֶׂה וְהַמְהַוֶּה כָּל דָּבָר אֲשֶׁר בָּעוֹלָם, כְּאָמוּר "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם" (נחמיה ט, ו). וְהִנֵּה לְהַכִּיר וּלְהָבִין עִנְיָן זֶה יְכוֹלִים רַק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם קָצָרָה הַשָּׂגָתָם מִלְהָבִין אֶת זֹאת, וּבְכָל פְּעָלָה וּפְעֻלָּה מִפְּעֻלּוֹתָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אוֹמְרִים תָּמִיד בְּלִבָּם כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי. וְזֶהוּ בְּחִינַת 'מִשְׁתַּחֲוִים לַאֲבַק רַגְלֵיהֶם', דְּהַיְנוּ שֶׁמְּדַמִּים בְּעַצְמָם שֶׁהוֹנָם וְעָשְׁרָם בָּא לָהֶם עַל יְדֵי רְדִיפָתָם וְעִסְקָם בְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁטּוֹרְחִים בְּרִיצַת רַגְלֵיהֶם, וְעִנְיָן זֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה יֶחְשַׁב, דְּבָזֶה נִמְצְאוּ מַכְחִישִׁים אֱמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ 'וְהַקְפֵּד שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס עֲבוֹדַת אֱלִילִים לְבֵיתוֹ', הַיְנוּ שֶׁהַקְפֵּד אַבְרָהָם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ כָּךְ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַכְּפִירָה הַזֹּאת לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, עַד כָּאן תֹּרֶף דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים.

הצדיקים מתקנים ממונם על ידי האמונה

וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר הֵם בּוֹטְחִים רַק בַּה', וּמַאֲמִינִים שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חולין ז, ב), עַל יְדֵי כָּךְ הֵם מְתַקְּנִים אֶת עִנְיַן הַמָּמוֹן, עַל יְדֵי שֶׁהֵם מַכִּירִים בְּכָךְ שֶׁכָּל הַמָּמוֹן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הַכֹּל בָּא בְּכוֹחוֹ וּמֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה מַכְנִיסִים הֵם אֶת הַמָּמוֹן שֶׁבִּרְשׁוּתָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, נִמְצָא שֶׁגַּם הַמָּמוֹן שֶׁלָּהֶם הוּא כְּדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה.

וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ אָמְרָם ז"ל שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר עַל פַּכִּים קְטַנִּים וְכוּ', כִּי כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ תִּקֵּן מָמוֹנוֹ עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה כַּנִּזְכָּר, מֵאַיִלָּא הִכְנִיס כָּל הַמָּמוֹן שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְנִמְצָא לְפִי זֶה שֶׁהַמָּמוֹן שֶׁלּוֹ הָיָה כְּדָבָר קָדוֹשׁ, וְעַל כֵּן נִשְׁתַּיֵּר עַל פַּכִּין קְטַנִּים, כֵּיוָן שֶׁהָיוּ אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְלֹא הָיָה זֶה מֵחֲמַת תַּאֲוַת מָמוֹן חַס וְשָׁלוֹם כְּלָל. וְזֶהוּ גַּם הַכַּוָּנָה בְּמַה שֶּׁאָמְרוּ 'מִכָּאן לַצַּדִּיקִים שֶׁחָבִיב עֲלֵיהֶם מָמוֹנָם', דְּהַחֲבִיבוּת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֶל מָמוֹנָם, אֵינָהּ מֵחֲמַת תַּאֲוַת מָמוֹן חַס וְשָׁלוֹם, רַק מֵחֲמַת שֶׁעָבְדוּ בָּזֶה לְכְבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. [וּמַה שֶּׁאָמְרוּ שֶׁהוּא חָבִיב יוֹתֵר מִגּוּפָם, הַכַּוָּנָה שֶׁלָּכֵן הֵם מַכְנִיסִים עַצְמָם לַחֲשַׁשׁ סַכָּנָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר פְּרִי צַדִּיק (פסח אות לט) בְּשֵׁם הַיְהוּדִי הַקָּדוֹשׁ, שֶׁדָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שַׁיָּכוּת לְצַדִּיק מְחֻיָּב לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ אַף בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְלָכֵן יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁיָּדַע שֶׁהַפַּכִּים־קְטַנִּים הֵם שֶׁלּוֹ וְשַׁיָּכִים לְנַפְשׁוֹ וְנִבְרְאוּ בִּשְׁבִילוֹ מָסַר נַפְשׁוֹ לְהַעֲבִירָם].

מלחמת יעקב עם שרו של עשיו היתה על ענין 'כוחי ועוצם ידי'

וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ עִנְיַן מַה שֶּׁנֶּאֱבְקוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו (בראשית רבה עח, ו), דְּכֵיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְתַקֵּן אֶת עִנְיַן הַמָּמוֹן וּלְהַכְנִיסוֹ לִקְדֻשָּׁה, בָּא נֶגְדּוֹ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְנִלְחַם כְּנֶגְדּוֹ בְּעִנְיָן זֶה גּוּפָא, שֶׁרָצָה לְקָרְרוֹ וּלְקָרֵר גַּם לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה בָּזֶה, וּלְהַכְנִיס חַס וְשָׁלוֹם בִּלְבּוֹ דֵּעוֹת

כּוֹזְבוֹת, בְּיָדְעוֹ שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוּא בְּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת (בראשית רבה עו, א), וְכַאֲשֶׁר יַצְלִיחַ לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו מִמֵּילָא יַשְׁפִּיעַ לְדוֹרוֹת לְכָל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן נִלְחַם בָּזֶה עִמּוֹ, וְזָמַם שֶׁהוּא יַנְחִיל חַס וְשָׁלוֹם אוֹתָם הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁנֶּחְלְקוּ חֲזַ״ל אִם נִדְמֶה לוֹ כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ כְּתַלְמִיד חָכָם, דְּאֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלוֹקִים חַיִּים, אֶלָּא שֶׁכָּל אֶחָד פֵּרֵשׁ עִנְיָן אַחֵר. דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִדְמֶה לוֹ, הַיְנוּ שֶׁהוּא בָּא לְפָרֵשׁ בְּמַה נִלְחַם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו עִם יַעֲקֹב, וְהוּא בִּבְחִינַת ׳עוֹבֵד כּוֹכָבִים׳, דְּהַיְנוּ שֶׁרָצָה לְהַחְדִּיר בּוֹ הַהַרְגָּשָׁה שֶׁהַמָּמוֹן בָּא לוֹ לָאָדָם מִכּוֹחוֹ וְעֹצֶם יָדוֹ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה וְכַמְבֹאָר. וְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַחָא אָמַר כְּתַלְמִיד חָכָם נִדְמֶה לוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁבָּא לְבָאֵר מַה נִּלְחַם בּוֹ יַעֲקֹב, וְהוּא שֶׁנִּדְמֶה לוֹ לְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו כְּתַלְמִיד חָכָם, הַיְנוּ שֶׁהָלַךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁהַצַּדִּיקִים בְּגִדְלַ כֹּחַ עֲבוֹדָתָם יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת הַמָּמוֹן לְרָצוֹן וּלְנַחַת רוּחַ לְבוֹרְאָם, עַד שֶׁיִּהְיֶה עַל יָדָם הַמָּמוֹן כְּדָבָר קָדוֹשׁ.

וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁרָמְזוּ זֹאת רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בַּפָּסוּק ״וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ״ שֶׁהֶעֱלוּ ׳אָבָק׳ רַגְלֵיהֶם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהוּא רֶמֶז עַל בְּחִינַת שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לַ׳אֲבַק׳ רַגְלֵיהֶם, אֲשֶׁר זֶה בִּקֵּשׁ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְהַכְנִיס וּלְהַחְדִּיר בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל, לְקַלְקֵל אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל מִכּוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּלְעֻמַּת זֹאת הִשְׁרִישׁ יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עִנְיָן זֶה, וּבָזֶה הִתְגַּבֵּר עָלָיו וְנִצְחוֹ, וְהֶרְאָה שֶׁהַכֹּל הוּא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהוּא הַנּוֹתֵן כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חַיִל, וְאֵין מְצִיאוּת שֶׁל כּוֹחִי וְעֹצֶם יָדִי כְּלָל, וְזֶהוּ ׳עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד׳, הַיְנוּ שֶׁהֶרְאָה שֶׁהַמָּמוֹן הוּא רַק מִכּוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְיֵשׁ לְבָאֵר בָּזֶה גַּם הָעִנְיָן שֶׁפָּגַע בּוֹ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו דַּוְקָא בְּגִיד הַנָּשֶׁה וּבְרַגְלוֹ, וּלְדַרְכֵּנוּ יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהוּא לְרַמֵּז עַל עִנְיַן אֲבַק רַגְלֵיהֶם, אֲשֶׁר בָּזֶה בִּקֵּשׁ לִפְגֹּעַ בּוֹ וּלְקָרְרוֹ.

יעקב השפיע לדורות את האמונה הטהורה

וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ יִתְבָּאֵר גַּם מַאֲמַר הַמִּדְרָשׁ (בראשית רבה עז, א) עַל זֶה הַכָּתוּב ״וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ״, רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן אָמַר, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ (ישעיהו ב, יז) ״וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ״, אַף יַעֲקֹב ״וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ״. וְיֵשׁ לְהָבִין מַה שַּׁיָּכוּת וְדִמְיוֹן אֵלּוּ הַמִּקְרָאוֹת זֶה לָזֶה כְּלָל, דַּהֲלֹא הַפָּסוּק וְנִשְׂגָּב וְגוֹ׳ מְיֻרֵי בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, וּמַה עִנְיָנוֹ לְכָאן.

אָמְנָם לְפִי דִּבְרֵינוּ יָבֹא אֵל נָכוֹן, שֶׁכִּידּוּעַ בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַכִּירוּ כֻּלָּם כֹּחַ מַלְכוּתוֹ, שֶׁהַכֹּל מִכּוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַמִּדְרָשׁ, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ אַף יַעֲקֹב וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ. שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ כַּאֲשֶׁר נִלְחַם עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו בְּעִנְיַן יְסוֹד הָאֱמוּנָה הַזֹּאת, הִנְחִיל מֵאָז הַשְׁפָּעָה טְהוֹרָה לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, מֵעֵין מַה שֶׁיִּזְכּוּ יִשְׂרָאֵל לֶעָתִיד לָבֹא, וְהֵאִיר הַשָּׂגָה זֹאת גַּם לִימֵי הָאַפְלָה וְחֶשְׁכַת הַגָּלוּת, וּכְדִכְתִיב וַיֶּאֱבַק וְגוֹ׳ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, הַיְנוּ

שֶׁמִּלְחַמְתּוֹ הָיְתָה לְכָל יְמֵי הַגָּלוּת עַד שֶׁתָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, וְהִשְׁפִּיעַ לָנוּ אֲשֶׁר גַּם כַּיּוֹם מַאֲמִינִים אָנוּ שֶׁהַכֹּל מִכּוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בְּחִינַת ׳לְבַדּוֹ׳, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא יָחִיד וְאֵין זוּלָתוֹ.

וְעַל פִּי דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לְבָאֵר, מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ״ל בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה עח, יב), כָּל אוֹתָן הַדּוֹרוֹנוֹת שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב אָבִינוּ לְעֵשָׂו, עֲתִידִין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהַחֲזִירָן לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לֶעָתִיד לָבוֹא. וְיֵשׁ לְהָבִין, הֲרֵי כַּיָּדוּעַ בֵּימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַשִּׂיגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת, וְלִכְאוֹרָה בְּוַדַּאי לֹא יֶחְשַׁב הַמָּמוֹן לְכְלוּם, אִם כֵּן מַה חִדּוּשׁ יֵשׁ בַּדָּבָר, בְּמַה שֶׁיַּחֲזִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַדּוֹרוֹנוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

נקיון ממונו של יעקב אבינו

וְיֵשׁ לְבָאֵר בָּזֶה עַל דֶּרֶךְ אִמְרֵי קֹדֶשׁ וְזַקְנֵי זצללה״ה בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ **תּוֹלְדוֹת אָדָם** (ד״ה ויקח) בְּעִנְיַן הַדּוֹרוֹנוֹת, עַל הַפָּסוּק (לב, יד) ״וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה לְעֵשָׂו אָחִיו״, וְדִקְדֵּק בָּזֶה, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳הַבָּא בְיָדוֹ׳. וְאָמַר לְבָאֵר, עַל פִּי הַמְבֹאָר לְעֵיל, כִּי יְסוֹד הָעֲבוֹדָה הוּא לָדַעַת אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁפּוֹעֵל וְעוֹשֶׂה הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל נַעֲשֶׂה מִכֹּחוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאַל יַעֲלֶה בִּלְבָבוֹ הַרְגָּשַׁת כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי, רַק יֵדַע נֶאֱמָנָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ וְאֵין בִּלְתּוֹ נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל. וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר תָּמִיד עוֹבְדִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיָן זֶה, בְּאֵם מַרְגִּישִׁים הֵם פְּגָם בַּמָּמוֹן שֶׁלָּהֶם, מִיָּד מְחַפְּשִׂים וּמְחַזְּרִים דְּרָכִים אֵיךְ לְתַקֵּן אֶת אוֹתוֹ הַמָּמוֹן, וְכַיָּדוּעַ מִצַּדִּיקִים קַדְמוֹנִים שֶׁבְּעֵת שֶׁקִּבְּלוּ מְעוֹת פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ, וְהִרְגִּישׁוּ בּוֹ שֶׁהוּא בִּלְתִּי טָהוֹר, לֹא אָבוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וְכֵן הָיוּ מִן הַצַּדִּיקִים שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּאֵלּוּ הַמָּעוֹת רַק לִצְרָכִים נְמוּכִים. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה יֵשׁ לוֹמַר גַּם בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁהָיָה מְפַחֵד שֶׁמָּא הַמָּמוֹן שֶׁהִשִּׂיג עַל יְדֵי לָבָן לֹא טָהוֹר הוּא, וּלְכָךְ נָתַנוֹ דּוֹרוֹן לְעֵשָׂו. וְזֶה הוּא כַּוָּנַת הַפָּסוּק ״וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְיָדוֹ״, הַיְנוּ אֶת הַמָּמוֹן שֶׁהִרְגִּישׁ בּוֹ שֶׁהוּא בִּבְחִינַת ׳הַבָּא בְּיָדוֹ׳, שֶׁהָיְתָה שׁוֹרָה עָלָיו קְלִפַּת כּוֹחִי וְעֹצֶם ״יָדִי״, אֶת זֶה הַמָּמוֹן נָתַן לְעֵשָׂו אָחִיו, וְלֹא אָבָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצָרְכּוֹ, עַד כָּאן תֹּרַף דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ.

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מַאֲמַר הַכָּתוּב לְהַלָּן (לג, יח) ״וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם וגו׳ וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר״. וְאִיתָא בְּרֵשׁ״י ז״ל וּבַחֲז״ל (שבת לג, ב), ׳שָׁלֵם בְּגוּפוֹ׳ שֶׁנִּתְרַפֵּא מִצַּלְעָתוֹ, ׳שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ׳ שֶׁלֹּא חָסַר כְּלוּם מִכָּל אוֹתוֹ דּוֹרוֹן, ׳שָׁלֵם בְּתוֹרָתוֹ׳ שֶׁלֹּא שָׁכַח תַּלְמוּדוֹ בְּבֵית לָבָן. וְלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן, דִּבְשְׁלָמָא שָׁלֵם בְּתוֹרָתוֹ וּבְגוּפוֹ נִיחָא, אֲבָל מַה עִנְיָן שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ, הֲרֵי רִבּוּי הַמָּמוֹן הוּא דָּבָר מְגֻנֶּה מְאֹד, וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב (קהלת ה, ט) ״אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף״, אִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בָּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת יַעֲקֹב אִישׁ תָּם, מַה חֲשִׁיבוּת הָיְתָה אֲצְלוֹ לַמָּמוֹן.

עוֹד צָרִיךְ בֵּאוּר, מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ״ל בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (דף לג, ב), ״וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר״, אָמַר רַב מַטְבֵּעַ תִּקֵּן לָהֶם. וְגַם בָּזֶה לִכְאוֹרָה

יִפָּלֵא, מַה הָיָה נִחיצוּת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְתַקֵּן לָהֶם מַטְבְּעוֹת, וְכִי סוֹחֵר שֶׁל מַטְבְּעוֹת הָיָה.

אֶבֶן עַל פִּי הַנִּזְכָּר לְעֵיל יִתְפָּרֵשׁ לְנָכוֹן, דְּהַכַּוָּנָה ׳שֶׁלֵּם בְּמָמוֹנוֹ שֶׁלֹּא חָסַר כְּלוּם מִכָּל אוֹתוֹ דּוֹרוֹן׳, הַיְנוּ שֶׁבָּא בְּמָמוֹנוֹ לְמַדְרֵגַת הַשְּׁלֵמוּת, וּבָא לִידֵי כָּךְ עַל יְדֵי שֶׁנָּתַן לְעֵשָׂו אֶת כָּל הַמָּמוֹן שֶׁאִינוֹ מִמָּקוֹר טָהוֹר שֶׁהָיָה בִּרְשׁוּתוֹ, כַּנִּזְכָּר.

יעקב הנחיל לנו כח שיהיה לנו ממון כשר

וּמִדִּבְרֵיהֶם ז״ל נִקַּח מוּסָר לְנַפְשֵׁנוּ, כִּי בָּזֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִכְנִיס וְהִשְׁרִישׁ כֹּחַ זֶה גַּם לְדוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו, אֲשֶׁר גַּם בִּימֵי חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, יוּכַל לִהְיוֹת לָנוּ הַמָּמוֹן כָּשֵׁר בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׁוּם חִסָּרוֹן, עַל יְדֵי שֶׁנֶּאֱמִין בָּזֶה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הַמַּמְצִיא וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו.

וּבָזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ אָמְרָם ז״ל בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ ׳מַטְבֵּעַ תִּקֵּן לָהֶם׳, כִּי כַּיָּדוּעַ מַעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לַבָּנִים (עיין סוטה לד, א), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב צֵא וּכְבוֹשׁ אֶת הַדֶּרֶךְ לִפְנֵי בָּנֶיךָ (בראשית רבה מ, ח), וְעַל כֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ רָצָה לְהַרְאוֹת וְלִסְלֹל דֶּרֶךְ בָּזֶה לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, לֵידַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הַנּוֹתֵן כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חַיִל, וְלֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ, וּבָזֶה פָּעַל שֶׁיִּהְיֶה הַמָּמוֹן שָׁלֵם וּמְתֻקָּן, עַל יְדֵי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוּכְלוּ לַעֲבֹד ה׳ עַל יְדֵי הַמָּמוֹן, וְזֶהוּ ׳מַטְבֵּעַ תִּקֵּן לָהֶם׳, שֶׁפָּעַל לְהָבִיא הַמַּטְבֵּעַ וְהַמָּמוֹן אֶל תִּקּוּנוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ. [שֶׁיִּהְיֶה הַמָּמוֹן שֶׁלָּהֶם מְתֻקָּן וְיִהְיֶה בּוֹ רַק צַד הַטּוֹב וְלֹא צַד הָרָע. (וְהַגַּם שֶׁתִּקֵּן זֹאת לִבְנֵי שְׁכֶם, זֶה הָיָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּעֵת שֶׁעֲדַיִן לֹא נִבְדְּלוּ הָאֻמּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְרָצָה לְהוֹרוֹת הַדֶּרֶךְ וְלַעֲשׂוֹת סִימָן לַבָּנִים שֶׁאֶפְשָׁר לְעָבְדוֹ גַּם בְּעִנְיְנֵי מַטְבֵּעַ)].

וּבָזֶה מִתְבָּאֵר לְנָכוֹן מַאֲמַר הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּר, דְּבִימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַחֲזִירוּ אֶת הַדּוֹרוֹנוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא דְּבִימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַשִּׂיגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיהו יא, ט) ״וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים״, וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב (עמוס ח, יא) ״לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבַר ה׳״, וְאָז יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כֻּלָּם שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְקַן מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת הַגָּמוּר, אַחַר שֶׁיֵּדְעוּ כִּי הַכֹּל מִכּוֹחוֹ וְהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לָכֵן בַּדִּין הוּא שֶׁבִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ יְקַבְּלוּ יִשְׂרָאֵל בַּחֲזָרָה אֶת הַמָּמוֹן שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לְעֵשָׂו, וְיַכְנִיסוּ הַכֹּל לִקְדֻשָּׁה, שֶׁיִּתְקַן גַּם אוֹתוֹ הַמָּמוֹן עַל יָדָם.

היוונים רצו להחדיר בישראל הרגשת כוחי ועוצם ידי

וְזֶה גַּם עִנְיַן מַאֲמַר חַזַ״ל (בראשית רבה ב, ה) שֶׁהָיְתָה מַלְכוּת יָוָן אוֹמֶרֶת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל כִּתְבוּ לָכֶם עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שֶׁאֵין לָכֶם חֵלֶק בֵּאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק, לָמָּה עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר דַּוְקָא. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ, דְּ׳שׁוֹר׳ מְרַמֵּז עַל ׳כֹּחַ׳, שֶׁהַיְוָנִים רָצוּ לְהַכְנִיס וּלְהַשְׁרִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם הוּא רַק כּוֹחִי וְעֹצֶם יָדִי וְכוּ׳,

וְכַאֲשֶׁר זָמַם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְהַחֲדִיר בְּיִשְׂרָאֵל כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְעַל כֵּן אָמְרוּ ׳כִּתְבוּ לָכֶם עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שֶׁאֵין לָכֶם חֵלֶק בֵּאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל׳, וְעַל זֶה נִלְחֲמוּ כְּנֶגְדָּם הַחַשְׁמוֹנָאִים וְגָבְרוּ עֲלֵיהֶם.

יְזַכֵּנוּ ה׳, שֶׁנִּזְכֶּה תָּמִיד לַעֲמֹד בַּמִּלְחָמָה נֶגֶד הַדֵּעוֹת הַכּוֹזְבוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְהַשְׁרִישׁ בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעְזְרֵנוּ שֶׁנֵּדַע שֶׁהַכֹּל מִכּוֹחוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם נִלְחַם בָּזֶה גַּם בִּשְׁבִיל לְכַבֵּשׁ הַדֶּרֶךְ לְדוֹרוֹת הַבָּאִים. כֵּן יִתֵּן ה׳ שֶׁנּוּכַל לַעֲבֹד בְּמִקְצָת בְּדֶרֶךְ זֶה, שֶׁיִּהְיֶה הַמָּמוֹן אֶצְלֵנוּ שָׁלֵם בְּלִי שׁוּם פְּגָם, וּלְהַמְשִׁיךְ דֶּרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ, וּלְקָרֵב בָּזֶה אֶת הַגְּאֻלָּה בִּבְיאַת גּוֹאֵל צֶדֶק, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר (לב, כה).

אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה עז, א), רַבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן אָמַר, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ (ישעיהו ב, יז) ״וְנִשְׂגַּב ה׳ לְבַדּוֹ״ אַף יַעֲקֹב ״וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ״. וְיֵשׁ לְהָבִין מַה הַדִּמְיוֹן בֵּין ׳וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב׳ לְמַאֲמַר הַכָּתוּב וְנִשְׂגַּב ה׳, דְּמַיְרֵי בְּעִנְיַן בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ.

גודל ענין ההליכה במסורת ומנהגי האבות

וְנִרְאֶה לְבָאֵר, עַל דֶּרֶךְ אִמְרֵי קָדְשׁוֹ שֶׁל כ״ק **אאמו״ר זצללה״ה** עַל הַכָּתוּב (שמות ח, יט) ״וְשַׂמְתִּי פְדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה״. דְּהִנֵּה נוֹדַע (פסיקתא זוטרתא ו, ו, במדבר רבה כ, כב, מכילתא בא) אֲשֶׁר הַזְּכוּת שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם הָיְתָה מִפְּנֵי שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים, שֶׁלֹּא שִׁנּוּ שְׁמָם לְבוּשָׁם וּלְשׁוֹנָם. וְהִנֵּה יָדוּעַ כִּי גַּם הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה תִּהְיֶה בִּזְכוּת זֶה, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַחֲזִיקוּ עַצְמָם בְּמִנְהֲגֵי אָבוֹת וּמְסֹרֶת אָבוֹת. וְזֶה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק ׳וְשַׂמְתִּי פְדוּת׳, שֶׁהִבְטִיחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִפְדּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת מִצְרַיִם, בִּזְכוּת ׳בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ׳, הַיְנוּ הַהֶבְדֵּל שֶׁיֵּשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, עַל יְדֵי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָלְכוּ בְּחֻקּוֹתֵיהֶם וְשָׁמְרוּ מִנְהֲגֵי יִשְׂרָאֵל, ׳לְמָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה׳, יֵשׁ מָחָר שֶׁהוּא לְאַחַר זְמַן (מדרש תנחומא בא יג, ועל דרך שכתב בלקוטי תורה לאריז״ל פרשת כי תשא, והובא בשל״ה מסכת תענית פרק תורה אור), וְהוּא הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה אֲשֶׁר לָהּ אָנוּ מְחַכִּים, שֶׁגַּם הִיא תִּהְיֶה מֻחֶמֶת אוֹתוֹ הַזְּכוּת, שֶׁמַּחֲזִיקִים בְּמִנְהֲגֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא מְשַׁנִּים מִמָּסֹרֶת אֲבוֹתֵינוּ, עַד כָּאן דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ.

וְבָזֶה מִתְפָּרֵשׁ הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּר, ׳וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ׳, הַיְנוּ בְּאִם יַעֲקֹב חֵבֶל נַחֲלָתוֹ הֵם בִּבְחִינַת ׳לְבַדּוֹ׳, שֶׁמִּתְבַּדְּלִים מִן הָאֻמּוֹת וּמַחֲזִיקִים בְּמִנְהֲגֵי אָבוֹת, בִּזְכוּת זֶה עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לִזְכּוֹת לִגְאֻלָּה שֶׁאָז יִקַּיֵּם הַכָּתוּב ׳וְנִשְׂגַּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׳.

להתחזק בעבודה לשם שמים

עוֹד יֵשׁ לְבָאֵר בְּאֹפֶן אַחֵר, דְּהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁכַּאֲשֶׁר זוֹכִים לַעֲבֹד הַבּוֹרֵא בְּתוֹרָה

וּתְפִלָּה, צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹל לְכַוֵּן בַּעֲבוֹדָתוֹ אַךְ וְרַק לִכְבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בְּלִי פְּנִיּוֹת, וְזֶהוּ תַּכְלִית הַנִּרְצֶה שֶׁל עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַכָּתוּב (תהלים מה, ב) "רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב אֹמֵר אֲנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ", פֵּרוּשׁ, שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי זוֹכֶה לְ'דָבָר טוֹב' דְּהַיְנוּ לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, אָז צָרִיךְ אֲנִי לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת 'מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ', אַךְ וְרַק לִכְבוֹד שָׁמַיִם. וְנוֹדַע שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא עֲבוֹדָה קָשָׁה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר מְאֹד בָּזֶה, לְהַכְנִיס פְּנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת בְּתוֹךְ עֲבוֹדַת ה'.

וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַפָּסוּק "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ", 'יַעֲקֹב' מְרַמֵּז לְתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְרוֹמֵז לָנוּ הַכָּתוּב, שֶׁכַּאֲשֶׁר עוֹבְדִים אֶת הַבּוֹרֵא בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת 'וַיִּוָּתֵר לְבַדּוֹ', הַיְנוּ שֶׁנִּכְוָן רַק לִכְבוֹד שָׁמַיִם. וּמַמְשִׁיךְ הַכָּתוּב וְאוֹמֵר "וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר", 'אִישׁ' זֶה שָׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו דְּהַיְנוּ הַיֵּצֶר הָרָע הַנִּלְחָם אִתָּנוּ, 'עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר' הַיְנוּ עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִגְאֻלָּה, עַל דֶּרֶךְ הַכָּתוּב (ישעיהו כא, יב, ועיין רש"י בבא קמא ג, ב ד"ה אתא) "אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר", דְּלַיְלָה רוֹמֵז לַגָּלוּת וּבֹקֶר מְרַמֵּז לַגְּאֻלָּה. וְצָרִיךְ מְאֹד לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו בָּזֶה, אֲבָל בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ אָז נִזְכֶּה לְהִתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַדַּעַת, וְנִזְכֶּה לַעֲבֹד הַבּוֹרֵא אַךְ וְרַק לְמַעַן כְּבוֹד שְׁמוֹ.

וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַמִּדְרָשׁ, מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ "וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ" אַף יַעֲקֹב "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ", דְּאֵימָתַי נִזְכֶּה בִּשְׁלֵמוּת לִבְחִינַת 'וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ', הַיְנוּ שֶׁנִּכְוָן בַּעֲבוֹדָתֵנוּ אַךְ וְרַק לִכְבוֹד שָׁמַיִם לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, זֶה יִהְיֶה לֶעָתִיד לָבוֹא בְּעֵת אֲשֶׁר 'וְנִשְׂגַּב ה' לְבַדּוֹ', בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ. כֵּן יְזַכֵּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעָבְדוֹ עֲבוֹדָה תְּמִימָה עַד בִּיאַת יְנוֹן, אָמֵן:

וַיָּבוֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם (לג, יח).

אָמְרוּ חֲזַ"ל (שבת לג, ב), שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ, שָׁלֵם בְּתוֹרָתוֹ. וְלִכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן, מַה שַּׁיָּךְ לְהַזְכִּיר עִנְיַן 'שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ' אֵצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת, וְכִי אֵצֶל צַדִּיקִים גְּמוּרִים כְּמוֹתוֹ יֵשׁ חֲשִׁיבוּת כְּלָל לַמָּמוֹן שֶׁיִּהְיֶה טוֹב בְּעֵינֵיהֶם שֶׁיִּתְרַבֶּה מָמוֹנָם.

עוֹד צָרִיךְ בֵּאוּר, מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (בראשית רבה עח, טז), כָּל אוֹתָן הַדּוֹרוֹנוֹת שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב אָבִינוּ לְעֵשָׂו, עֲתִידִין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהַחֲזִירָן לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לֶעָתִיד לָבֹא. וְתָמוּהַּ, שֶׁהֲרֵי בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ יִהְיֶה בִּבְחִינַת "וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה" (ישעיהו יא, ט), וְלֹא תִּהְיֶה הַגַּשְׁמִיּוּת נֶחְשֶׁבֶת לִכְלוּם, כִּי יְקַיֵּם אָז "לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם כִּי אִם לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבַר ה'" (עמוס ח, יא), וְאִם כֵּן מַה הַחִדּוּשׁ בְּזֶה שֶׁיַּחֲזִירוּ אָז אֶת הַדּוֹרוֹנוֹת.

הצדיקים עובדים את ה' גם בעניני גשמיות

וּלְהָבִין זֶה אֶפְשָׁר לוֹמַר, כִּי הִנֵּה יָדוּעַ (אבות ו, יד) שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, כִּי בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם צְרִיכִים לִרְאוֹת רַק כְּבוֹד שָׁמַיִם. נִמְצָא לְפִי זֶה, שֶׁאֵצֶל צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֲשֶׁר בְּגֹדֶל מַדְרֵגָתָם רוֹאִים רַק כְּבוֹד שָׁמַיִם בְּכָל דָּבָר אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם, אֲזַי הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים כְּגוֹן הַמָּמוֹן, חֲשׁוּבִים בְּעֵינֵיהֶם כִּרוּחָנִיּוּת מַמָּשׁ כְּמוֹ תוֹרָה וּמִצְוֹת, כִּי גַּם בָּזֶה יֵשׁ כְּבוֹד שָׁמַיִם.

וְאָכֵן זוֹהִי מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה, וְלֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לָזֶה, וְהִנֵּה יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בָּחִיר שֶׁבָּאָבוֹת וַדַּאי הִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁהָיָה רוֹאֶה רַק כְּבוֹד שָׁמַיִם בְּכָל דָּבָר אֲשֶׁר בָּעוֹלָם. וְעַל זֹאת כִּוְּנוּ חַזַ״ל בְּאָמְרָם ׳שֶׁלֵּם בְּמָמוֹנוֹ׳, הַיְנוּ כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָיָה בְּמַדְרֵגָה זוֹ, מְמֵילָא הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְתָה נֶחְשֶׁבֶת אֶצְלוֹ מַמָּשׁ כְּמוֹ תוֹרָה וּמִצְוֹת, נִמְצָא שֶׁבְּחִינַת ׳שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ׳, הָיְתָה אֶצְלוֹ דְּגְמַת בְּחִינַת ׳שָׁלֵם בְּתוֹרָתוֹ׳, וּמֵעַתָּה יָצְדַק שֶׁבָּאוּ חַזַ״ל לְהַשְׁמִיעֵנוּ בָּזֹאת גֹּדֶל מַעֲלַת יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה נִפְלָאָה זוֹ.

ענין הדורון שנתן יעקב לעשיו

אַכָּל כֵּיוָן שֶׁמַּעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לַבָּנִים כַּיָּדוּעַ (עיין סוטה לד, א), וּמַה שֶּׁעָשׂוּ הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, פָּעֲלוּ בָּזֶה גַּם לְמַעַן דּוֹרוֹת הַבָּאִים עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, עַל כֵּן כֵּיוָן שֶׁבַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵם דּוֹרוֹת הַנִּמּוֹכִים הַלָּלוּ, קָשֶׁה מְאֹד לְהַשִּׂיג אֶת הָעִנְיָן הַזֶּה, לִרְאוֹת בְּכָל דָּבָר כְּבוֹד שָׁמַיִם, וְאָז בְּאֹפֶן זֶה שֶׁהַמָּמוֹן אֵינוֹ מְתֻקָּן יֵשׁ לְהַחִיצוֹנִים יְנִיקָה מֵהַמָּמוֹן, עַל כֵּן נָתַן יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הַדּוֹרוֹן לְעֵשָׂו וְהוּא רֶמֶז עַל יְנִיקַת הַחִיצוֹנִיִּים.

וְזֶה יֵשׁ לִרְמֹז בְּמַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (בבא קמא צז, ב) מַטְבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ בָּחוּר וּבְתוּלָה מִצַּד אֶחָד וְזָקֵן וּזְקֵנָה מִצַּד אַחֵר. רָמְזוּ בָּזֶה, שֶׁאֵצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיְשׁוּ לְטוֹבָה יְמֵי הַזִּקְנָה וִימֵי הַנַּעֲרוּת, וְכִוְּנוּ לְהוֹרוֹת לָנוּ בָּזֶה דֶּרֶךְ הָעֲבוֹדָה, דִּכְשֵׁם שְׁבִימֵי הַזִּקְנָה אֲשֶׁר אָז כְּבָר אֵין כֹּחַ וְתַאֲוָה לַגַּשְׁמִיּוּת, וּמְמֵילָא אָז נִתְקָן עִנְיַן הַמָּמוֹן, כְּמוֹ כֵּן בִּימֵי הַנַּעֲרוּת, צְרִיכִים לַעֲמֹל וְלַעֲבֹד בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ עִנְיְנֵי גַּשְׁמִיּוּת נִתְקָנִים כְּמוֹ בִּימֵי הַזִּקְנָה, לִהְיוֹת כָּל מַעֲשֵׂינוּ רַק לִכְבוֹד שָׁמַיִם. וְזֶהוּ הַכַּוָּנָה ׳מַטְבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ׳, הַיְנוּ שֶׁמָּמוֹנוֹ הָיָה שָׁלֵם וּמְתֻקָּן כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּבַעֲבוֹדָתוֹ פָּעַל לְמַעַן דּוֹרוֹת הַבָּאִים.

וְלָכֵן אָמְרוּ חַזַ״ל דְּבִימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַחֲזִירוּ הָאֻמּוֹת אֶת הַדּוֹרוֹן שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְעֵשָׂו, דְּיָדוּעַ מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם זַ״ל סוֹף הִלְכוֹת מְלָכִים, שֶׁבִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ תִּרְבֶּה הַדַּעַת אֵצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיַגִּיעוּ כֻּלָּם לְמַדְרֵגוֹת וּלְדַעַת עֶלְיוֹן, וּמִתּוֹךְ כָּךְ יַגִּיעַ הָעוֹלָם לְמַדְרֵגָה זֹאת שֶׁבְּכָל דָּבָר יִרְאוּ רַק כְּבוֹד שָׁמַיִם, אֲפִלּוּ בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים, וּמִמֵּילָא יוֹתֵר לֹא יִנָּקוּ הַחִיצוֹנִים מֵהַמָּמוֹן, וְלָכֵן יוּכְלוּ לַחֲזֹר וּלְקַבֵּל מֵעֵשָׂו אֶת כָּל אוֹתָן הַדּוֹרוֹנוֹת אֲשֶׁר יָנְקוּ הַחִיצוֹנִים אָז, וּלְתַקֵּן אוֹתָם שֶׁתְּחוּל בָּהֶם קְדֻשָּׁה וְיַעֲלֶה לְרָצוֹן

לִפְנֵי ה׳, לָכֵן עַתִּידִין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהַחֲזִיר אֶת הַדּוֹרוֹנוֹת.

יִתֵּן ה׳ שֶׁנִּזְכֶּה לְעָבְדוֹ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וַיֵּשֶׁב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (לז, א).

הִקְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים (פירוש הריב״א, כלי יקר, אור החיים), מַהוּ יִתּוּר הַלָּשׁוֹן ׳בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו׳, הֲלֹא כְּבָר יָדוּעַ לָנוּ שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנַעַן גָּר יִצְחָק אָבִיו.

וּבְרַשׁ״י ז״ל אִיתָא, בִּקֵּשׁ יַעֲקֹב לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה קָפַץ עָלָיו רִגְזוֹ שֶׁל יוֹסֵף, צַדִּיקִים מְבַקְּשִׁים לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא דַּיָּן לַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁמְּתֻקָּן לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא שֶׁמְּבַקְּשִׁים לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְיֵשׁ לְהָבִין, מַה הַחִסָּרוֹן בְּזֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁים הַצַּדִּיקִים לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, הֲלֹא כָּל רְצוֹנָם אֵינוֹ אֶלָּא לַעֲבֹד אֶת ה׳, כְּאָמְרָם זַ״ל (סוטה יד, א) וְכִי לֶאֱכֹל מִפְּרִיָּהּ הוּא צָרִיךְ וְכוּ׳, וְלָמָּה שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן הוּא רְצוֹנָם לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה.

וּבְמִדְרָשׁ (בראשית רבה פד, ג) אִיתָא, יַעֲקֹב אָבִינוּ עַל יְדֵי שֶׁבִּקֵּשׁ לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִזְדַּוֵּג לוֹ שְׂטָנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וְיֵשׁ לְהָבִין לְשׁוֹן חֲכָמִים, מַהוּ ׳שְׂטָנוֹ שֶׁל יוֹסֵף׳.

סולם גמטריא ממון, וראשו מגיע השמימה להעלותו לכבוד שמים

וּנְבָאֵר עַל פִּי אִמְרֵי קֹדֶשׁ כ״ק **אאמו״ר זצללה״ה**, שֶׁאָמַר עַל הַכָּתוּב (בראשית כח, יב) ״סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה״, ׳סוּלָּם׳ גִּימַטְרִיָּא ׳מָמוֹן׳ כַּיָּדוּעַ (בעל הטורים שם, ועיין בעש״ט פרשת ויצא שם). וּפֵרֵשׁ בָּזֶה, כִּי גַּם בְּעֵת שֶׁעוֹסְקִים בְּמָמוֹן וּבְגַשְׁמִיּוּת, צְרִיכִים גַּם כֵּן לְכַוֵּן לְכְבוֹד שָׁמַיִם, שֶׁאַף בְּמָמוֹן אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לַעֲבוֹדַת ה׳ כַּיָּדוּעַ, לָכֵן אַף עַל פִּי שֶׁ׳סֻלָּם׳ דְּהַיְנוּ הַמָּמוֹן ׳מֻצָּב אָרְצָה׳, אַךְ ׳וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה׳, אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ עַל יְדֵי מָמוֹן לִגְדוּלוֹת וְנִפְלָאוֹת. וְזֶה גַּם הַכַּוָּנָה בְּמַה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (יבמות קה, ב) הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה וְלִבּוֹ לְמַעְלָה, הַיְנוּ שֶׁגַּם כַּאֲשֶׁר עֵינָיו בִּדְבָרָיו הַגַּשְׁמִיִּים, בְּחִינַת ׳לְמַטָּה׳, אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ